תלמוד בבלי · ראשונים · חידושי רמב״ן · סדר מועד

חידושי רמב"ן על סוכה

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רמב"ן על סוכה

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רמבן-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ט: 4
דף יז: 4
דף מח. 5

דף ט:

הא דאמרי' במסכת סוכה **מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר**. כך פירושו שכל סכך כשר שתחת סכך פסול אעפ"י שחמתו של עליון מרובה מצלתו ותחתון צלתו מרובה מחמתו כיון שהעליון מאהיל על התחתון נמצא מקצת התחתון עצמו פסול שאינו עשוי לצל שאותו עליון הפסול מסכך עליו ומבטלו ולפיכך הצילוהו מזה כשחבטן כלומר שערבן יחד מלשון חבוט רמי. ושיטה זו מדברי הראב"ד ז"ל למדתיה והוא דבר נבון וברור ורבים טועין בו.

וכשתמצא לומר שלשה דינין הם בסכך פסול עם סכך כשר.

כיצד היה סכך אחד פסול וסכך אחד כשר זה למעלה וזה למטה זו היא שאמרנו והא קא מצטרף ופסול לעולם. אבל נ"ל דכל שאלו ינטל מן הכשר מה שתחת הפסול ועדיין צלתו מרובה מחמתו כשר ובלבד שלא יהא ד' טפחים במקום אחד כדי שלא יפסל משום סכך פסול וזהו הדין הראשון.

חבטן ועשאן סכך אחד כשר ופסול מעורבין אם היה הפסול בעצמו חמתו מרובה מצלתו והכשר צלתו מרובה מחמתו הרי הכשר רבה על הפסול ומבטלו נמצא זה אינו פוסל ואינו מצטרף וזו ששנינו אם היה הסכך הרבה מהן ואמר רבה אבל אילן שחמתו מרובה מצלתו כשרה כשחבטן וזהו דין שני.

עשה סכך אחד בכשר ופסול ולא היו מעורבין יחד אלא זה בפני עצמו וזה בפני עצמו אם תלה כשר בפסול כשרה. וזהו משנתנו המקרה סוכתו בשפודין ומאי דאיתמר בה בגמרא. ואין לי להאריך בפשיטות וממה שכתבתי אין דרך לנטות:

דף יז:

[**אמר רב יהודה אמר שמואל סכך פסול באמצע**.] ראיתי שנחלקו הגאונים ז"ל אם הלכה כמ"ד סכך פסול בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות או באמצע בארבעה יש מהן שאמרו כיון דלרבנן דבי רב בין לרב בין לשמואל בארבעה וללישנא בתרא לשמואל בארבעה נקטינן כוותיה, ומהן שאמרו כיון דלישנא בתרא עיקר ולדידהו רב סבר בארבע אמות ורב ושמואל הלכתא כרב באיסורי אנן נמי לקולא נקטינן כרב. ורבה סבר לה הכי (כלישנא) [בלישנא] קמא.

ואני אכריע לרב דאמר בין באמצע בין מן הצד בארבע אמות א"כ טעמא לאו משום דופן עקומה הוא דהא אפי' באמצע דליכא למימר דופן עקומה נמי הכי הוי שיעוריה בארבע אמות וכדאמרי' בגמ' ללישנא קמא בר מינה דההוא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו משום

דופן עקומה נגעו בה הילכך כיון דלכולהו לישני מאן דאמר באמצע נמי בארבע אמות לא נגעו בה משום דופן עקומה על כרחין הלכתא כמאן דאמר בארבעה ומן הצד משום דופן עקומה דסוגיין בכולהו תנויי דאמרי' דופן עקומה כדאיתמר בריש מכלתין מאי קמ"ל דאמרי' דופן עקומה כו' ואיתמר נמי דהלכתא גמירי לה כדאמרי' כי אתאי הלכתא ללבוד ולדופן עקום' וההיא נמי לרב איתמר ואתיא כלישנא קמא דסורא הילכך הלכת' כמאן דאמר באמצע בארבע ומן הצד משום דופן עקום' בארבע אמות והאל יודיענו בסתום חכמה:

דף מח.

[**פייס בפני עצמו**.] זה שאמרו חכמים במס' סוכה ובמקומות אחרים בשמיני של חג שהוא רגל בפני עצמו והניחו בו סימן פז"ר קש"ב. פרש"י ז"ל פייס בפני עצמו דבשאר ימי החול לא היו מפייסין אלא כל עשרים וארבע משמרות מקריבות על סידור שהן סדורות ככתוב בדברי הימים יהויריב ידעי' כו' זו הוא ששנינו יום טוב הראשון של חג היו שם י"ג פרים ואילים שנים ושעיר אחד נשתיירו שם י"ד כבשים לשמונה משמרות כו' לומר שמקריבין י"ו משמרות על סידורן י"ג פרים ואלים שנים ושעיר אחד ושמונה הנשארות מקריבות על סידורן נמי י"ד כבשים כדמסדר להו מתני' ביום הראשון ששה מקריבין שנים פרים והשאר אחד אחד וקצרו של דבר שלא היה פייס למשמרות בשבעה ימי החג כלל.

ומה ששנינו בשמיני חזרו לפייס כברגלים. פי' הרב ז"ל שמפייסין בו כשא' הרגלים כפסח ועצרת והטעם דמפני שהיו בחג קרבנות מרובין לא היו משמרות צריכין לפייס אבל בשאר רגלים שקרבנותיהם מועטין מפייסין להם. זהו דרך המפרשים ז"ל.

וקשיא לי שאפי' בחג משמע דמשמרות הקודמות משתכרות יותר מן האחרו' שהם זוכות בפרים תחלה ושש מהן עפ"י סדורן זוכות להקריב בכבשי' שנים שנים נמצאו ראשו' משובחות ומשתכרו' בקרבנות יותר מן האחרות ולא תקבל אחת מהם ברצונה להתעכב עד למחר ועד שביעי וכ"ש שתי משמרות האחרונות שלא היו משלשות בפרים שאינן מקבלות עליהן להתאחר וכל עיקר הפייס לא נתקן אלא בדבר קל מזה כדתנן מעשה שהיו שניהן רצין ועלו בכבש דחף את חבירו כו' השתא בתרומת הדשן שאין בה שום הנאה לכהן אלא זכות מצוה בלבד היו מקפידין עד שתקנו להם פייס בקרבנות פרים ואילים לא כ"ש ועוד חזרו לפייס כברגלי' לא משמע כשאר הרגלים דהוה ליה למיתני בשמיני מפייסין כשאר הרגלים ועוד דהוה ליה לתנא דמתניתין למיתני לא היה פייס

בחג מדקתני סתם ביום הראשון היו י"ג פרים כו' משמע דמקריבין כדרך כל רגל ועוד פייס בפני עצמו משמע דבשאר הימים היה שם פייס בפני עצמן.

אבל הענין כך הוא שהיו כל המשמרות מתכנסות בחג כדרך כל הרגלים ולוקחין מכל משמר ומשמר גדול שבו ומפייסין וזה שזוכה בפייס משמרתו מתחלת ביום הראשון וזה שעל ימינו משמרתו מקריבין אחריו וכן כולם כדרך שעושין בני משמר בארבעה פייסות בכל יום ובפייס הזה של יום ראשון נתפייסו משמרות כל ימי החג נמצאו כולן מקריבות בפייס זה על סדר המשנה ביום טוב ראשון של חג היו שם י"ג פרים ומי שהיה מקריב פרים היום לא היה מקריב למחר כו'.

וכן מצאתיה בתוספת' דתנא אבא יוסי בן חנין אומר לא היה פייס אלא לראשי משמרות בלבד ושאר כל המשמרות חוזרות חליל' ור' חנינא בן אנטיגנוס אומר לא היה פייס אלא ליום טוב הראשון של חג בלבד ושאר כל ימי החג חוזרות חליל' פירש סובר אבא חנין שהיו מפייסין ראשי המשמרות ומשמרה הזוכה בפייס קודמת ועל ידה מקריבו כל המשמרו' כסדורן במקרא ורבנן פליגי בהא סברי דשאר משמרות מקריבות כדרך שעומדו' ככוליאר כדפרי' ואיפשר דליכא הכא פלוגת' ואעפ"י שבלשון יחיד הם שונים אותה וכן סיפא סוגיא דר' חנינא בן אנטיגנוס הכל מודים בה וכן כיוצא בהן בתלמוד רבות וכדר' שמסודרו' בכוליאר הם זוכות בפייס כמו שזוכין היחידי' בפייס התמי' כדפרישית.

ורגל בפני עצמו. פרש"י ז"ל שאין בו סוכה ולולב, וקשיא לי אם לזה הוא רגל למה הוצרך רבי יהודה להביא ראיה לכך לומר שמיני רגל בפני עצמו הוא שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן שיר ברכה ולינה כך שמיני טעון קרבן שיר ברכה ולינה, דבר ברור הוא בודאי שהוא רגל בפני עצמו שאינו בסוכה ולולב ואין זה נלמד מן השיר והלינה.

אבל ראיתי נוסחא ישנה שכתוב בה וכשם ששבעת ימי החג טעונין שיר ברכה ולינה כך שמיני טעון שיר כו'. ולפי זה רבי יהודה הוא דאמר רגל בפני עצמו הוא בודאי וכיון שהוא רגל בפני עצמו אף הוא טעון שיר לעצמו וברכה ולינה. ומ"מ עדיין לא נתחוור לי זה מפני שראיתי בירושלמי אמר ר' יוחנן שמיני רגל בפני עצמו פייס בפני עצמו ברכה בפני עצמה קרבן בפני עצמו רגל א"ר בון בשם ר' אחא כולהון כתיב וביום וכאן ביום ללמדך שהוא רגל בפני עצמו פייס א"ר יוסי מתניתין אמרה כן בשמיני חזרו לפייס כברגלים ברכה כר' אילא דאמר זמן קרבן פר אחד ואיו אחד ע"כ גירסת ירושלמי ואם אין רגל בפני עצמו אלא לומר שאינו בסוכה ולולב לא הוצרכו ללמוד כן מן ה"ואו" ועוד שאינו נקרא רגל בפני עצמו בשביל שאינו בכל מצות הרגל שלו שהרי לולב נוהג בראשון

ואינו בשאר הימים בגבולין ורגל פסח נמי חלוק במצה ומרור כדאיתמר לעיל.
ור"ח ורבינו בעל הלכות ז"ל פי' רגל בפני עצמו לענין אבילות שנמנה שבעה כדאמרינן בפרק בתרא דמשקי' אמר רבינא אף אנו נאמר יום אחד לפני החג והחג ושמיני שלו הרי כאן עשרים ואחד יום. וזה דוחק מאד ואינו מתקבל עלי כלל שיהא אותו מנין שחידש רבינא ואמר אף אנו נאמר נשנה לראשונים בברייתא דתניא לעיל רבי יהודה אומר שמיני רגל בפני עצמו הוא ותניא בהדיא פז"ר קש"ב כו' ועוד דתלו תניא בדלא תניא שמפני שהוא רגל בפני עצמו הוא נמנה שבעה במה מצינו שהוא חלוק לענין פז"ר קש"ב הוציא רבינא מנינו ועשאו שבעה רגל בפני עצמו אבל כל תולדות הללו ממנו הן למדות.
ור"ת פי' בספר הישר רגל בפני עצמו לומר שטעון לינה תדע מדלא מנינן לינה. ואינו במשמע דהא אמר להו רבי יהודה לרבנן רגל בפ"ע שכשם שהשבעה ימי החג טעונין ברכה ולינה כך שמיני כו' דכל אלו מלמדות למה שהוא רגל בפני עצמו ואלו תלדות ורגל בפ"ע אב לכולן והוה ליה למימר פז"ל קש"ב דתולדות דנפקי מרגל בפ"ע קא חשיב, ועוד מאי משמע ברגל בפ"ע לינה טפי מהנך שאילו לפירוש הראשונים ז"ל משום לולב וסוכה נראה כרגל בפ"ע ממש וכן אם הוא נמנה שבעה עשיתו רגל שלם אבל בלשון רגל בפ"ע אין משמעות לינה יותר משאר דינין ולמה סתמו לינה בלשון רגל ופירשו דינין אחרים שבו ואדרבאאפי' יהא רגל בפ"ע מפורש מן התורה אין לינה במשמע דאפשר דכיון דליכא שבעה ליכא לינה.
ועוד ראיתי בירושלמי שלא הוזכרה לינה בתלמודם כלל ואמרו שהוא רגל בפ"ע ומה שהביא ראיה מדלא מנינן לינה י"ל האי תנא ס"ל שאינו טעון לינה שבעה אינו טעון לינה למעוטי שמיני ופסח שני.
ואני אומר כיון שלא מצאו המפרשים ז"ל ענין בפ"ע לרגל יותר הוא נכון להם לפרש דרגל בפ"ע הוא לומר שהם שני רגלים חג הסכות שבעה רגל אחד ושמיני רגל אחד ונ"מ לענין פז"ר קש"ב רגל בפ"ע אב ואלו תולדות כדפרישית וכדאמר ר"י רגל בפ"ע הוא שכשם ששבעת ימי החג טעונין כו' למדו כל זה ממה שהוא רגל בפ"ע ולמדו שהוא רגל בפני עצמו מביום וכמי שפירשו בירוש' וממה שמצאו בו עוד חלוקים הכא כתיב והכא כתיב כדאמרן לעיל בגמרא ואין דבר שמתקשה בזה כלל אלא שהיה להם לומר פ"ז קש"ב.
ולי נראה שהלשון שאמרו בשמיני שהוא רגל בפ"ע הוא כמאמרם בפסחים [צ"ג ע"א] שני רגל בפ"ע כו' ואיכא דאמר התם שני תשלומין דראשון הוא ולאו רגל הוא ועיקר מחלוקתם לומר שאם שגג בראשון והזיד בשני למאן דאמר רגל בפ"ע חייב כרת ולמ"ד תשלומין פטור וכן גר שנתגייר בין שני פסחים וקטן שנתגדל בינתים למ"ד רגל בפ"ע

חייב לעשות פסח שני למ"ד תשלומין כל שאינו זקוק לראשון אינו זקוק לשני וכן רגל בפני עצמו דשמיני לענין זה הוזכר לפי שעיקר חובת הרגלים ראייה וחגיגה ולזה הוזכרו רגלים בגמרא בכל מקום לפיכך אמרו רגל בפני עצמו לומר שטעון מה שטועינן הרגלים ראיה וחגיגה ושמחה.

והענין לפי ששנינו הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן ועבדים שאינם משוחררים החגר והסומא והחולה ואתמר התם מאי תשלומין ר' יוחנן אמר תשלומין לראשון ואם היה חגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני וזה נוהג בכל שבעת ימי החג אבל שמיני רגל בפ"ע הוא ואע"ג דלא חזי בכל הנך חזי בשמיני' ומיהו אינו רגל מיוחד לעצמו לגמרי שאם חוגג בראשון אינו חוגג בשמיני אלא כענין בפסחים לר' דאמר שני רגל בפני עצמו הוא.

והיינו דאמרינן בפ"ק דראש השנה אימר דאמרינן שמיני רגל בפני עצמו הני מילי לענין פז"ר קש"ב אבל לענין תשלומין תשלומין דראשון הוא לומר שאם חגג בראשון פטור בשמיני ואפילו לר' הושעיא דאמר בכל ימי החג דאף על פי דלא חזי בראשון חזי בשני משום דלדידיה חיוב דראיה בכל יום ויום משבעת ימי החג הוא דכתיב שבעת ימים תחוג לה' אלהיך וכתיב ולא יראה את פני ה' ריקם אבל שמיני לא כתיב התם כלל ובפרשת רגלים שבתורת כהנים דכתיב שמיני לא כתיב ביה ראייה אלא שדרשו ממאי דכתיב בחדש השביעי תחוגו אותו שחוגג אף בשמיני ומשום תשלומין דשבעה הוו דכתיב וחגותם חג לה' שבעת ימים בשנה בחדש השמיני תחוגו אותו לרבות אף השמיני לתשלומין דהנך ז'.

הלכך כיון דאיהו ראיה וחגיגה לא כתיבי ביה משום תשלומין דהנך אי לא חזי בראשון [לא] חזי בשמיני לדברי הכל אלא מפני שהוא רגל בפ"ע הוא מתחייב בראייה וחגיגה והוא דלא עבד בראשון כדפי' ולמדו כל זה הענין שהוא רגל בפ"ע אעפ"י שהוא תשלומין מרמז הכתוב שלא ערבו עם הראשונים בפרשת קרבנות הכא כתיב וביום הכא כתיב ביום הכא כתיב כמשפטם כו' והיינו דא"ר יהודה שמיני רגל בפ"ע היא שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן לעצמן שוה בהם כך שמיני טעון קרבן לעצמו שנוי מהם פר א' ואיל אחד וטעון שיר שתקנו לו שיר מעניינו של יום שלא כענין השיר של שאר הימים והוא למנצח על השמינית כדמפורש במס' סופרים וטעון ברכה דהיינו זמן או שמזכירין שמו בברכת המזון ותפלה ביום השמיני חג עצרת הזה ואינו מזכיר כשאר ימים חג הסכות הזה וטעון לינה כעיקר הרגל אלמא רגל בפני עצמו עשאוהו לכל דבר והילכך חובת הרגלים עליו וחייב בו ראייה וחגיגה לעצמו ואע"ג דליכא תשלומין לראשון כגון

דלא הוה חזי בהו כדפרישית.
ואפשר עוד שיהא רגל בפ"ע אף לענין בל תאחר וכיון שעברו עליו לר"ש שני רגלים ושבעת ימי החג ולר"מ שבעת ימי החג בלבד עובר בבל תאחר ואע"ג דשמיני תשלומין להם מידי דהוה אעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה ואפ"ה כל שלא הקריב בעיקר הרגל עובר בעשה ולר"מ עובר בבל תאחר. וגם זה נכון דרגל בפני עצמו לכל ענין קרבנות התלוי ברגלים קאמרי' לראיה חגיגה ושמחה ולהבאת קרבנות המוטלין עליו להביא ברגל וקראי הכי כתיבי בחג השבועות ובחג הסוכות ולא כתיב התם שמיני ומיניה דרשינן בל תאחר בפ"ק דר"ה.
וענין הלינה פירשו רבותינו הצרפתים ז"ל לומר שאם שחט חגיגתו בשביעי ובא שמיני ונתראה פנים בעזרה ואכלה שהרי נאכלת היא לשני ימים צריך הוא לינה משום חובת הרגל דשמיני אבל בא בשמיני והביא קרבנו פשיטא דצריך לינה ואפילו לא היה לשמיני דין רגל דכל המביא קרבן טעון לינה דתניא בספרי ופנית בבקר מלמד שטעון לינה אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות עופות ומנחות יין ולבונה ועצים ת"ל ופנית כל פינות שאתה פונה מן הבקר ואילך רבי יהודה אומר יכול יהא פסח קטן כו' שאינו טעון אלא יום א' וחכ"א הרי הם כעצי' ולבונ' שטעונין לינה.
ועוד הביאו מן הירושלמי שאמרו במסכת בכורים דתנן בבכורים וטעונין לינה אמר ר' יוחנן הדא דתימא כשאין עמהן קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך טעונין לינה מחמת הקרבן, אלו דבריהם ז"ל.
ולדידי קשיא לי שהרי זה שלא בא לעזרה עד שמיני צריך הוא להביא עמו עולת ראיה בשמיני ותיפוק ליה משום עולת ראיה ואי אפשר ששלח נמי עולתו בשביעי קודם שנתראה פנים בעזרה שאין חובתה אלא בשעת ראיה דכתיב ולא יראו פני ריקם ומפורש אמרו בירושלמי במסכת חגיגה שאינו משלח חגיגתו ביד אחר ולמדו מן הטמא דפטור מן הראיה.
אלא כך אני אומר, דלר' יהודה דממעט פסח קטן לית ליה כל פינות ואין שום קרבן טעון לינה אלא של רגלים בלבד וכל שכן עצים ולבונה ולית ליה הא דתנן' בכורים טעונים לינה דאינהו נמי מכל פינות שאתה פונה נפקי והכי איתא בירושלמי הילכך לינה דשמיני לר' יהודה משום רגל בפני עצמו הוא וטעון שבעה קרינן ביה כיון דהוא תשלומין דכולי חג ואלו לא היה רגל אינו צריך לינה משום קרבן כלל והיינו דקתני ברייתא פז"ר קש"ב ולא קתני לינה דההיא דרבנן היא דאית להו לינה לכל מביא קרבן לינה לדידהו דלאו חובת רגל היא ולא מיתניא ליה גבי הנך.

והוי יודע דאע"ג דאמרינן בשמיני שהוא רגל בפ"ע לענין נדרי ביטוי בכלל החג הוא שכך מצינו בירושלמי בפרק הנודר מן המבושל קונם יין שאני טועם בחג אסור אף ביו"ט האחרון ומפרש התם משום דהלכו בנדרים אחר לשון בני אדם אבל בלשון תורה יום טוב האחרון אינן בכלל החג:

סליק מסכת סוכה